Vlaams Parlement

vergadering **C139**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

van 2 april 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van slachtoffers van tienerpooiers
– 945 (2018-2019)
VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van slachtoffers van tienerpooiers
– 951 (2018-2019) 3

VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de wachttijden in de kinder- en jeugdpsychiatrie
– 952 (2018-2019) 9

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over sluitingsmomenten in jeugdhulpvoorzieningen
– 965 (2018-2019) 13

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over rondetafels voor jongvolwassenen
– 966 (2018-2019) 15

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het rapport van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (SWVG) over minderjarigen die overnachten in een politiecel of gedwongen worden opgenomen in de volwassenenpsychiatrie
– 973 (2018-2019)
VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het onderzoek naar minderjarigen die overnachten in een politiecel of gedwongen worden opgenomen in de volwassenenpsychiatrie
– 991 (2018-2019) 18

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over seksueel misbruik bij getuigen van Jehova
– 989 (2018-2019) 24

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van slachtoffers van tienerpooiers
– 945 (2018-2019)

VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van slachtoffers van tienerpooiers
– 951 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Peter Persyn

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Voorzitter, minister, ik denk dat we allemaal de heel aangrijpende Panoreportage hebben gezien over de leefwereld van slachtoffers van tienerpooiers en de trauma's die de slachtoffers hebben opgelopen. Die kwamen daar uitgebreid in aan bod. We hebben allemaal kunnen zien dat die bijzonder grote littekens nalaten.

Momenteel staat de teller op 108 slachtoffers, maar het zogenaamde 'zwarte cijfer', het 'dark number' is en blijft groot. Iedereen is ervan overtuigd dat het werkelijke aantal veel hoger ligt dan het aantal dat we vandaag officieel hebben geteld.

Bij de opvolging van de slachtoffers is het uiteraard van belang om een breuk te maken tussen het milieu van het slachtoffer en het milieu van de tienerpooier. De slachtoffers gaven in die reportage van de VRT aan dat een opsluiting in een gesloten instelling verre van de ideale optie is. Ze zeggen dat het nog altijd kan dat ze in dezelfde instelling zitten als hun tienerpooier. Bovendien ervaren ze hun opsluiting in een gesloten gemeenschapsvoorziening als een dubbele bestraffing, namelijk eerst en vooral het trauma dat ze hebben als ze de uitspraak van de jeugdrechter horen, dat ze moeten verblijven in een gesloten instelling en daarnaast uiteraard het feit dat ze het slachtoffer zijn van een misdrijf.

De vraag naar begeleiding en opvang in een huiselijke, warme context kwam al een aantal keren aan bod, een context die uiteraard gescheiden wordt van die van de tienerpooiers. In die reportage komt aan bod dat dat vooral een omgeving is die hen kan helpen om zo snel mogelijk opnieuw de draad op te pikken.

Daarom mijn vraag aan u, minister. Kunt u ons uitleggen hoe u momenteel al tegemoetkomt aan de vraag van de slachtoffers om die gespecialiseerde opvang in te richten? We hebben daar in de plenaire vergadering de laatste keer over gesproken, toen het ging over vzw Ne(s)t. Ik dacht dat u toen zei dat u 200.000 euro had geïnvesteerd in de werking van vzw Ne(s)t. Mijn vraag is de volgende. Hoever staat dat? Zijn die middelen al effectief overgemaakt? Zult u in de toekomst nog andere initiatieven nemen om ervoor te zorgen dat we maximaal kunnen tegemoetkomen aan de vraag van de slachtoffers naar aparte gespecialiseerde opvang in een huiselijke context?

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Minister, ook ik verwijs graag naar de Panoreportage waarin jonge meisjes hebben getuigd over hoe ze verstrikt zijn geraakt in het web van tienerpooiers. Het fenomeen van tienerpooiers zelf is helaas niet nieuw. In 1998 trok Payoke al aan de alarmbel. Ondertussen is het 21 jaar later.

Sinds begin dit jaar is Payoke ook officieel betrokken bij de detectie van minderjarige slachtoffers. Er werd een meldpunt gelanceerd, dat op enkele maanden

tijd al 32 aanmeldingen ontving. Dat zijn er bijna 3 per week. Het aantal gekende slachtoffers werd al vermenigvuldigd met anderhalf. We weten dat er ook veel slachtoffers zijn die we nog niet kennen.

Het is duidelijk dat er sprake moet zijn van een gespecialiseerd aanbod dat het kind doorheen de verschillende fasen van zijn herstel kan ondersteunen. Lange tijd leek de enige optie om hen in een gemeenschapsinstelling op te sluiten. Ondertussen is het heel duidelijk dat dat voor hen niet de best mogelijke plek is. Eind 2017 werden er dertien plaatsen voorzien in twee private voorzieningen. Maar er is nood aan meer.

Tienerpooierslachtoffers zijn zeer zwaar getraumatiseerd. Ze hebben bescherming, veiligheid en therapie nodig, maar ook huiselijkheid en geborgenheid. Experts pleiten daarom voor gespecialiseerde, kleinschalige opvang in de vorm van shelters, tot op heden nog een gemis in het aanbod, al hebt u onlangs toch een van die initiatieven gesubsidieerd. Dat is een start maar staat nog niet in verhouding tot het aantal meisjes dat nood heeft aan opvang. Om u een idee te geven: op die ene plek, waarvoor nu financiering voorzien is, wordt onderdak geboden aan 6 meisjes. Maar ondertussen hebben er zich al 28 meisjes aangemeld. De vraag is dus wel groot.

Mijn vragen voor u zijn de volgende.

In de gemeenschapsinstellingen en de private voorzieningen leven de slachtoffers van tienerpooiers tussen meisjes met een andere problematiek. Enerzijds zorgt dat ervoor dat een gespecialiseerde behandeling van die meisjes niet evident is, wegens de diversiteit in die doelgroep.

Anderzijds merken we ook dat sommige van die meisjes wanneer ze toekomen zodanig geïndoctrineerd zijn door hun pooier, dat ze zelfs pogingen ondernemen om andere meisjes te ronselen. Soms staan pooiers bijna op het voetpad aan die instelling om nieuwe meisjes te ronselen.

Op welke manier worden, binnen de gemeenschapsinstellingen, die meisjes anders opgevangen dan de anderen? En op welke wijze verschilt de begeleiding die zij krijgen in de gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen van die van de andere meisjes, met andere problematieken?

Volgens experten moet er sprake zijn van overgangsverblijven om uiteindelijk te eindigen bij initiatieven zoals die van de vzw Ne(s)t. Eind februari had u aangekondigd verder te investeren in innovatieve woonvormen. Wat is de stand van zaken? Wat is er intussen gebeurd? Wat is de timing voor de volgende stappen?

Hebt u gezamenlijk overleg met minister Geens? Trekt u daar wat aan de kar wat betreft de aanpak van daders? Er is geen uniforme aanpak. Er is weinig coördinatie. Daders worden amper opgesloten of komen heel vroeg vrij. Hebt u over dat thema overleg gehad met minister Geens?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, sinds het actieplan in 2016 werd ingevoerd, hebben we geïnvesteerd in een aanbod op maat van slachtoffers van tienerpooiers, zowel in de beveiligde opvang in de gemeenschapsinstellingen, de intensieve uitstroomtrajecten, de residentiële private opvang als assessment en langdurige gespecialiseerde ondersteuning op psychosociaal vlak door het referentiecentrum mensenhandel Payoke.

In het aanbod bij de verschillende initiatiefnemers staat een nauwe samenwerking centraal. Gezien de specificiteit van deze doelgroep worden gerichte

samenwerkingsafspraken gemaakt met onder andere de lokale politie, gemeenschapsinstellingen, partners uit de geestelijke gezondheidszorg, partners uit de gezondheidszorg, onderwijs, jeugdrechters en ten slotte de verwijzende instanties.

Binnen de gemeenschapsinstellingen werd er bij de uitwerking van dit vernieuwde aanbod voor gekozen om niet alleen in de nieuwe leefgroep, maar ook bij de begeleiding van slachtoffers van tienerpooiers in de verschillende gemeenschapsinstellingen te investeren in een aangepaste begeleidingsvorm. En die kenmerkt zich door een sterk gefaseerde werking en heeft tot doel het inzicht en de competenties van de jongeren te vergroten op de voor hen relevante levensdomeinen. Er worden daarenboven specifieke leergroepen georganiseerd waarin er wordt gewerkt rond thema's die gerelateerd zijn aan de doelgroep: de nieuwe leefgroep BE-WARE! heeft bijvoorbeeld als focus relatievorming, grenzen stellen en seksualiteit. Deze leefgroep beoogt jongeren te versterken, waardoor ze een minder vatbaar slachtoffer zijn voor tienerpooiers of voor hen die hen overvragen in – seksuele – relaties.

Dit aanbod bevat ook een module die handelt over mediawijsheid en omgaan met de sociale media. Vanuit de leefgroep is er een doorgedreven samenwerking met private partners, al van bij de aanvang van het verblijf in de gemeenschapsinstelling. Bij het gespecialiseerd aanbod van de Wingerdbloei en Van Celst, operationeel sinds 1 september 2017, staan zowel het beveiligd aspect als de intensieve zorgzame inhoudelijke begeleiding en behandeling centraal, aangevuld met mogelijke ondersteuning vanuit geestelijke gezondheidszorg en het aanbod om ontheemding in te zetten.

De aanpak van deze doelgroep veronderstelt een doelgericht organisatienetwerk om een gepast aanbod te realiseren. Vanuit de gespecialiseerde en beveiligde settings wordt hierop verder ingezoomd. Bij Van Celst staat een intensieve unieke samenwerking tussen de Kinder- en Jeugdpsychiatrie UKJA en het begeleidingshuis centraal in alle trajecten.

In zowel Van Celst als Wingerdbloei wordt er extra aandacht besteed aan het installeren van veiligheid, waarbij nabijheid van begeleiders, kleine leefgroepen, betrokkenheid van de context, een positief pedagogisch klimaat, deskundigheid van de medewerkers gecombineerd wordt met een aantal praktische afspraken, zoals badgesysteem, gebruik van nieuwe media, gsm-gebruik, actieve nachten, deursensoren en time-outs.

De samenwerking met de politie, justitie en de gemeenschapsinstellingen, zorgboerderijen, medici, Ghapro enzovoort is uitgebouwd. Behalve het installeren van veiligheid en zorgzame begeleiding wordt er sterk ingezet op specifieke vormingen, netwerking en samenwerking.

In tegenstelling tot de gemeenschapsinstellingen, die een absolute opnameplicht hebben, stromen meisjes in de beveiligde opvang in na een eerste vraagverheldering. Die beveiligde opvang wijkt van vormgeving af van de gesloten opvang in een gemeenschapsinstelling doordat er op basis van de risicotaxatie op casusniveau wordt vastgelegd wat de vrijheden van de meisjes zijn en onder welke voorwaarden ze die vrijheden ook kunnen opnemen.

Dit betekent dat de beveiligende opvang een gradatie aan invulling van het verblijf kent: van volledig intra-murosverblijf over schoollopen met een begeleider die onafgebroken bij het meisje blijft tot momenten waarop het meisje onder strikte afspraken en voorwaarden alleen buiten mag.

Bovendien werd er voor deze gespecialiseerde units en andere organisaties die mogelijke potentiële slachtoffers begeleiden, een kwaliteitskader ontwikkeld om

handvatten aan te leveren die gepast handelen moeten ondersteunen. Hiervoor werd het Nederlandse kwaliteitskader 'Aanpak van loverboy/mensenhandel-problematiek in de zorg voor jeugd' opgesteld door de Commissie Aanpak meisjesslachtoffers loverboys/mensenhandel in de zorg voor jeugd – de commissie-Azough – als basis genomen. De elementen 'positief pedagogisch klimaat' en 'inzet op vertrouwelijke relatie' zijn hier mee in opgenomen.

De problematiek van slachtoffers van tienerpooiers is – daar zijn we het met z'n allen over eens – bijzonder complex en vraagt om een aanpak waarbij er een nauwe samenwerking is tussen erkend aanbod, en waar nodig aangevuld met initiatieven die kunnen inspelen op noden die specifiek aan deze doelgroep kunnen worden gelinkt.

De uitwerking van een hulpprogramma voor slachtoffers van tienerpooiers, met binnen dit hulpprogramma een nauwe samenwerking tussen verschillende partners met elk hun specialisatie en expertise, maakt het mogelijk om binnen het traject dat een slachtoffer loopt, de ruimte te geven aan de verschillende aspecten die in het kwaliteitskader naar voren worden geschoven, in een omgeving die tegelijk veilig en zorgzaam is.

Vanuit de vaststelling dat er boven op het erkend aanbod ook nood is aan andere vormen van opvang waarbij er in een veilige, maar laagdrempelige en huiselijke context ondersteuning wordt geboden, waarin geborgenheid centraal staat, werd er sinds 1 februari 2019 een projectovereenkomst gesloten met de vzw Ne(s)t. Hierdoor kan er enerzijds worden ingezet op het organiseren van een setting waarin de positieve ervaringen van de initiatiefnemer kunnen worden uitgevoerd en toegevoegd aan het hulpprogramma, en waarnaar op een correcte manier kan worden doorverwezen, en anderzijds het in kaart brengen van zowel de werkzame factoren als de structurele knelpunten waar het begeleiden van minderjarige slachtoffers van pooiers op botst om een verbreding van dergelijke initiatieven in de toekomst mogelijk te maken. De opvolging van de projectovereenkomst met de vzw Ne(s)t gebeurt vanuit een stuurgroep die tweemaandelijks zal samenkomen.

– Bert Moyaers treedt als voorzitter op.

Aanvullend op dit projectmatig aanbod werd op 20 maart 2019 een oproep verspreid om in te tekenen op een structurele uitbreiding van 25 trajecten binnen innovatieve woon- en begeleidingsvormen voor slachtoffers van mensenhandel. In deze rondzendbrief worden de randvoorwaarden voor deze oproep omschreven. De initiatieven voor verblijf waarin veiligheid, door bijvoorbeeld het verblijf te organiseren op een discreet adres, en geborgenheid centraal staan, moeten zijn ingebed in een ketenaanpak die we omschrijven als een hulpprogramma.

Hierbij verwachten we dat er wordt stilgestaan bij het aanbod van dagbesteding en onderwijs, en eventuele linken met onthemingsmogelijkheden. Net vanwege de sterke invloed van de daders op hun slachtoffers, stimuleren we de initiatiefnemers om na te denken over manieren om dit nieuwe aanbod op een anoniem adres of op een afgeschermde locatie te huisvesten, en stil te staan bij de mogelijkheden om het contact tussen slachtoffer en daders te verhinderen. Gezien de focus op de kleinschalige opvang in een huiselijke context waar geborgenheid en veiligheid centraal staan, zal de aanvraag moeten resulteren in een aanbod dat maximaal vijf slachtoffers opvangt en begeleidt.

We verwijzen verder ook naar de omzendbrief van 18 februari 2019 waarin de gezamenlijke aanpak van de tienerpooierproblematiek ingaat op het assessment en de juridische en administratieve ondersteuning van de slachtoffers. Door dit toe te vertrouwen aan het erkend referentiecentrum mensenhandel Payoke, kunnen de organisaties waar de meisjes verblijven, nog meer inzetten op zorgzame

begeleiding en kan er vanuit het samenwerken met het referentiecentrum een gezamenlijk traject worden afgelegd waarbij er ook aandacht is voor het juridische luik.

Alle genomen initiatieven die opgenomen zijn in het Vlaams actieplan voor een betere bescherming van slachtoffers aan een strakkere aanpak van tienerpooiers worden opgevolgd, geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd door de Vlaamse Stuurgroep Tienerpooiers.

In die Vlaamse Stuurgroep Tienerpooiers is er van bij de start een gezamenlijk voorzitterschap van Welzijn en Justitie. Een van de vier pijlers van het actieplan is prosecution, waarbij we er de nadruk op leggen om de problematiek systematisch vanuit het perspectief van mensenhandel te benaderen. Een verduidelijking van de erkenning van de minderjarige als slachtoffer van mensenhandel moet hiertoe bijdragen. Via het college van procureurs-generaal dringen we verder aan op de coördinatie van de strafrechtelijke onderzoeken, zodat netwerken van tienerpooiers in kaart worden gebracht en er een goede afstemming is tussen de jeugdparketten en de referentiemagistraten mensenhandel in het belang van de slachtoffers, zodat dit ook kan bijdragen tot goede strafdossiers die aan de rechtbanken worden voorgelegd voor de vervolging van de daders.

Alle rechtsinstrumenten die bijdragen tot een correcte en rechtvaardige vervolging en veroordeling van de daders, zijn aanwezig.

De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is evenwel een fundament van de rechtsstaat, en noch de minister van Justitie noch ikzelf kan noch wil daar op enige wijze in tussenbeide komen. De aanbevelingen die vanuit de Vlaamse stuurgroep werden geformuleerd, hebben er evenwel toe bijgedragen dat er op federaal niveau een addendum inzake minderjarige slachtoffers van mensenhandel aan het nationaal actieplan ter bestrijding van mensenhandel 2015-2019 werd toegevoegd. Een van de daarin opgenomen acties stelt dat moet worden onderzocht of er aanpassingen moeten gebeuren aan de strafuitvoering en de modaliteiten inzake de voorlopige invrijheidstelling van verdachten en daders van mensenhandel.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, dank u wel voor uw uitgebreide antwoord. U hebt daarin gerefereerd, en dat vind ik heel positief, aan het feit dat de projectoproep is gelanceerd om met innovatieve woonvormen voor deze doelgroep aan de slag te gaan. Ik kijk uit naar de nieuwe ideeën die de sector ter zake zal formuleren. Ik denk dat dat op zich een heel goede evolutie is.

Mijn opvolgvraag gaat over het feit, tenzij ik het heb gemist in uw antwoord, dat in de laatste week van februari normaal in een eerste evaluatie was voorzien van het meldpunt voor slachtoffers van tienerpooiers, de tweedelijnsconsult, zoals u dat in eerdere antwoorden hebt gesitueerd. Hebt u er al een zicht op wat daaruit is gekomen? Wat zijn de verbeterpunten? Wat loopt goed, wat loopt slecht, en hoe kunnen we dat eventueel remediëren?

Ik heb ook begrepen dat het budget dat is vrijgemaakt voor Ne(s)t, ook daadwerkelijk is overgemaakt aan de vzw. Ik dacht immers dat daar nog een vraag over bestond.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Ook ik ben zeer tevreden dat er ondertussen meer aandacht is voor die alternatieve vormen van opvang los van gemeenschapsinstellingen, voor die private instellingen, met die subsidiëring voor vzw

Ne(s)t, om daar te zien welke werkzame factoren kunnen worden gebruikt in andere initiatieven. Er is echter nu ook die oproep voor die innovatieve woonvormen. Het zal ook om vormen van shelters gaan, neem ik aan, die daarvoor worden ingediend. Daar ben ik blij mee, maar ik neem ook aan dat dat allemaal even op zich zal laten wachten. Ik had graag de timing gekend voor het goedkeuren en ook laten financieren van die nieuwe initiatieven. Samenhangend met die timing, wat zult u doen met die toch plots gegroeide groep slachtoffers die nu nergens terechtkunnen? Ze worden wel gemeld via het meldpunt. Het is ook goed dat dat er is, maar er lijkt nu te weinig hulp voorhanden om hen ook op te vangen, uit de klauwen van die tienerpooiers te redden. Hoe kunt u dat doen, in afwachting van de subsidiëring van die nieuwe woonvormen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: We zullen vragen of die evaluatievergadering al heeft plaatsgevonden, maar ik vermoed wel dat het nog veel te vroeg is om daar al een eerste conclusie uit te trekken. Wat wel duidelijk is, is dat we de capaciteit van die kleinschalige opvang recurrent en structureel zullen uitbreiden. De oproep staat op de site van het agentschap, neem ik aan, of is in ieder geval in heel de sector verspreid. De aanvragen moeten binnen zijn tegen de grote vakantie, denk ik. Dan kan het agentschap beslissen. Aangezien in dit alles ook begrotingstechnisch is voorzien, ga ik ervan uit dat dat in de loop van het najaar kan worden uitgerold.

Wat ik wel heb begrepen uit de eerste echo's van datgene wat al bij Payoke is gemeld, is dat daar toch ook heel wat slachtoffers bij zijn die wel degelijk reeds in de jeugdhulp in de opvang zijn: in proeftuinen, in een observatie-en-behandelingscentrum (OBC) en dergelijke … Het is dus niet zo dat dat nu allemaal nieuwe slachtoffers zijn, of slachtoffers waarvoor in de jeugdhulp nog naar aangepaste ondersteuning wordt gezocht. Ik hoor zelfs zeggen dat dat het overgrote deel zou zijn, maar dat kan ik zeker niet zomaar bevestigen. Ik ga er echter natuurlijk wel van uit dat, doordat we dat nu naadloos kunnen doen, ook in de begroting 2019, die capaciteit, ook vanuit ervaringen die we ondertussen kunnen opdoen, ook operationeel kan worden gemaakt.

Mocht ik straks nog horen hoe die eerste vergadering verlopen is, zal ik u dat uiteraard laten weten. Maar eerlijk gezegd vermoed ik dat het nog iets te prematuur is om daar nu al echte conclusies uit te trekken.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Ik denk dat iedereen hier het positief vindt dat we evolueren naar een landschap dat veel gedifferentieerder is en veel meer aansluit bij de huiselijke context om slachtoffers van tienerpooiers op te vangen. Dat is dus een goede evolutie.

Als we kijken hoe het meldpunt dat opgericht is, werkt, ben ik in blijde verwachting van een eerste evaluatie om te kijken hoe dat in de praktijk loopt.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Het is niet zo dat die jongeren nog geen plek hebben, vaak komen ze uit de jeugdhulp, dat geloof ik zeker. Maar in de jeugdhulp is vaak de expertise niet voorhanden om precies hiermee om te gaan. Dat is helaas ook de kwetsbaarheid van de jongeren die daar verblijven, en waar die pooiers naar op zoek gaan. Ze gaan precies daar postvatten waar jongeren mogelijk wat meer verloren lopen, wat minder context hebben. Dat zij in een jeugdhulpvoorziening zouden verblijven, is op zich voor mij geen voldoende geruststelling. Zij hebben nood aan aangepaste hulp en begeleiding. Ik weet ook

dat er veel hulpverleners binnen die jeugdhulp echt op zoek zijn naar handvatten om ook de meisjes die bij hen verblijven, uit de klauwen van die tienerpooiers te redden.

Ik zou dus toch zo snel mogelijk naar een heel specifieke opvang willen gaan voor die doelgroep. De problematiek is heel anders dan die van andere meisjes die in de jeugdhulp opgevangen worden. Maar ik ben alvast tevreden dat u zegt dat u de budgetten volledig voorzien hebt en dat het agentschap dit najaar ook gewoon die financiering kan toekennen. Dat betekent dat na vele jaren het probleem aan te kaarten, er de afgelopen en de komende maanden toch behoorlijk wat schot in de zaak gekomen is en komt.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de wachttijden in de kinder- en jeugdpsychiatrie
– 952 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Minister, Het Laatste Nieuws berichtte onlangs over adoptieouders van een 12-jarige die de wanhoop nabij zijn. Hun dochter wacht al maanden op geschikte psychiatrische hulp. Intussen heeft ze brand gesticht in haar kamer, heeft ze zelfs meerdere pogingen ondernomen om zichzelf van het leven te beroven, en is ze vier keer van huis weggelopen. Het meisje beseft dat ze hulp nodig heeft.

Zo zagen we afgelopen weekend in diezelfde krant een viertal casussen van jongeren die heel dringend psychiatrische hulp nodig hebben, maar voor wie het erg lang wachten is. In het concrete geval dat ik aanhaalde, zal het nog wachten zijn tot misschien zelfs na de zomer, en de ouders weten niet op welke manier zij zo'n kind nog kunnen beveiligen of helpen.

Het agentschap Jongerenwelzijn gaf in de pers aan dat er lange wachttijden zijn, maar dat het de taak van politici is om daarvoor oplossingen uit te dokteren. U bent een politicus: aan welke maatregelen had u gedacht? Gaat u daarover in overleg met uw federale collega minister De Block, die natuurlijk voor een bijzonder belangrijk deel bevoegd is in deze thematiek?

Hebt u zelf cijfers over het aantal minderjarigen dat wacht op hulp in de kinder- en jeugdpsychiatrie? Hoelang zijn de wachttijden? Hoe ziet die doelgroep er precies uit?

Sommige minderjarigen kunnen voldoen aan een soort van voorrangstraject. Is daar een uniform geldende regeling, of is mijn indruk juist dat elke voorziening, elk psychiatrisch ziekenhuis op zich inschat wie eventueel sneller dan een ander een plekje op die wachtlijst moet krijgen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Sinds de lancering van de Gids naar een nieuw geestelijk gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren in 2015 zijn er heel wat aspecten van de geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren hervormd, onder andere door de vorming van vijf Vlaamse en Brusselse geestelijke gezondheidsnetwerken, en ook uitgebreid door de invoering van verschillende programma's.

Ik geef graag een overzicht van de uitbreidingen die de afgelopen jaren uitgerold zijn. Voor de creatie en coördinatie van de netwerken hebben onze federale collega's 137.000 euro per netwerk uitgetrokken voor de netwerkcoördinatie, 175.000 euro per netwerk voor een netwerkpsychiater – 38 uur – en 100.000 euro per netwerk voor de werkingsmiddelen. Voor het Brusselse netwerk werd het dubbele budget uitgetrokken.

Voor de implementatie van het programma 'crisiszorg' is voor de mobiele crisiszorg 2,7 miljoen euro voorzien voor Vlaanderen en 1 miljoen euro voor Brussel. Ter ondersteuning van de residentiële crisisbedden werd binnen dit programma 2,1 miljoen euro voorzien voor Vlaanderen, en 770.000 euro voor Brussel.

Het programma voor langdurige zorg is ook uitgerold. Voor de mobiele langdurige zorg is voor Vlaanderen in 2,1 miljoen euro en voor Brussel in 710.000 euro voorzien. Voor het programma voor het intersectoraal consult en de liaison is voor Vlaanderen 1,1 miljoen euro en voor Brussel 410.000 euro begroot. De federale overheid heeft vervolgens ook het aanbod voor kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking en een bijkomend geestelijk gezondheidsprobleem versterkt. Er is voorzien in 882.000 euro voor Vlaanderen en in 225.000 euro voor Brussel. Recent heeft de Vlaamse Regering het programma voor vroegdetectie en -interventie, met een totaalbudget van 2,3 miljoen euro, gelanceerd. Ook is voorzien in 2 miljoen euro voor de outreach in de geestelijke gezondheidzorg naar jongeren die in de jeugdhulp verblijven. Ik zal dadelijk nog dieper op dat laatste punt ingaan.

Ik heb deze cijfers opgesomd om te duiden welke bijkomende budgetten recent voor de geestelijke gezondheidszorg zijn uitgetrokken en op welke wijze we aan oplossingen werken. Het volledig beleid is in de schoot van de Interministeriële Conferentie Volksgezondheid steeds uitvoerig en in alle transparantie besproken in de taskforce geestelijke gezondheidszorg van de interkabinettenwerkgroep.

Het is een expliciete en gezamenlijke beleidskeuze geweest vooral in te zetten op de ambulante en mobiele ondersteuning die dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren ligt. Een residentiële opname is de laatste schakel in een ruimer beleid met betrekking tot de geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren.

Het fundament van de geestelijke gezondheidszorg van de toekomst is uitgebouwd in de gids. Met het recent goedgekeurd decreet betreffende de organisatie en ondersteuning van het geestelijke gezondheidsaanbod beschikken we ook over de noodzakelijke regelgeving om de volgende stappen op de werkvloer te zetten.

Op 20 november 2017 heeft de Interministeriële Conferentie Volksgezondheid de start goedgekeurd van het comité voor het nieuwe geestelijke gezondheidsbeleid voor kinderen en jongeren. De missie van het comité bestaat erin de implementatie op te volgen, te evalueren en voorstellen tot optimalisering uit te werken die dan aan het comité worden voorgelegd. Het comité is bovendien een overlegforum tussen experts, terreinactoren, koepelorganisaties en beleidsmedewerkers. Hierbij gaat tevens de nodige aandacht uit naar de afstemming met het overlegorgaan voor de volwassenen en met de andere bestaande structuren die beleidsvoorbereidende, uitvoerende of adviserende opdrachten uitvoeren. Het comité heeft een werkgroep die in de programmatie nagaat in welke programmatie in de toekomst zal moeten worden voorzien.

Een belangrijk element van het nieuwe beleid is de verbinding tussen de geestelijke gezondheidszorg en de jeugdhulp. Hierdoor kan de geestelijke gezondheidszorg aan het jeugdhulptraject worden toegevoegd. Hier is een reële nood aan bij de minderjarigen in de jeugdhulp die worden gekenmerkt door meerdere

kwetsbaarheden op sociaal, emotioneel, psychisch en soms ook somatisch vlak. De nood aan expertise inzake geestelijke gezondheidszorg leidt er nu toe dat kinderen en jongeren die in de jeugdhulp verblijven, naar de residentiële kinder- en jeugdpsychiatrie worden doorverwezen. Dat is een tendens die we willen keren, zodat er meer residentiële behandelcapaciteit in de kinder- en jeugdpsychiatrie beschikbaar wordt.

Het is belangrijk in dit verband twee recente initiatieven te vermelden. Ondertussen zijn, onder meer door de reconversie, op mijn initiatief meer dan honderd nieuwe daghospitalisatieplaatsen voor kinder- en jeugdpsychiatrie gerealiseerd. Uiteraard betreft het een reconversie die wij hebben begeleid, maar dit zit ook in de financiering van de ziekenhuizen. Een capaciteitsuitbreiding met honderd ambulante plaatsen is echter echt groot.

Ik wil graag ook dieper ingaan op de ontwikkelingen in het hulpprogramma voor outreachende ondersteuning van de residentiële voorzieningen in de jeugdhulp, waar ik daarnet al aan heb gerefereerd. Om tegemoet te komen aan de meervoudige problemen met kinderen en jongeren die in residentiële jeugdhulpvoorzieningen en in gemeenschapsinstellingen verblijven, heeft het agentschap Jongerenwelzijn een nieuw hulpprogramma ontwikkeld voor de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren die in de jeugdhulp verblijven.

Voor de gemeenschapsinstellingen betreft het de structurele inbedding van de outreachprojecten van de afgelopen jaren. Voor de private residentiële voorzieningen betreft het een uitbreiding van de mogelijkheden om intensief met de geestelijke gezondheidszorg samen te werken. Het is expliciet de focus van het nieuw programma om de bestaande wisselwerkingen tussen de geestelijke gezondheidszorg en de jeugdhulp, zowel vanuit de reguliere financieringsstroom als vanuit de programmafinancieringen, te versterken en om hierop verder te bouwen. Een goede samenwerking tussen de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren en de andere partners in de jeugdhulp, de context en de jongeren zelf leiden tot intensief gedeelde trajecten en tot creatieve antwoorden. De continuïteit van de zorg en de zorg op maat staan hierbij centraal. Voor deze oproep is in de begroting van het Fonds Jongerenwelzijn een recurrent totaalbudget van 1,9 miljoen euro ingeschreven. Die hulpprogramma's zullen zeer binnenkort, op 1 mei 2019, in heel Vlaanderen van start gaan.

Daarnaast is er de afgelopen jaren ingezet op afstemming van het crisis-ggz-programma en het crisishulpprogramma van de jeugdhulp zodat er snel kan worden ingegrepen wanneer er zich een crisissituatie voordoet. Zo kan bijvoorbeeld een mobiel crisisteam bij een jongere aan huis gaan. Het bestaande crisisaanbod en de match tussen vraag en aanbod is het voorwerp van een continue monitoring en bijsturing. Vanaf 1 april 2019 hebben we overigens ook hier een uitbreiding van het aanbod crisisjeugdhulp voorzien.

De kinder- en jeugdpsychiatrische diensten worden door de federale overheid gefinancierd. We hebben geen zicht op de wachtlijsten in de kinder- en jeugdpsychiatrie. We merken wel op dat vele diensten zelf alternatieven voorzien die de wachttijd kunnen helpen overbruggen, bijvoorbeeld ambulante contacten met een psychiater, een referentiepersoon die contact houdt, een praatgroep waar men kan aansluiten tijdens de wachttijd enzovoort.

De kinder- en jeugdpsychiatrische diensten behoren tot de federale bevoegdheid. Er bestaan volgens ons geen vaste voorrangsregels. Elke voorziening beheert autonoom het instroom-, doorstroom- en uitstroombeleid. Dat weerhoudt het ziekenhuis er niet van om bepaalde aanmeldingen sneller te beantwoorden. Maar het is de eigen verantwoordelijkheid om die afweging te maken.

Ik wil ten slotte nog benadrukken dat de procedure tot gedwongen opname een federale bevoegdheid is, behorend tot het domein Justitie en niet Volksgezondheid. Er wordt in de pers ook een zeer pervers mechanisme voorgesteld van gedwongen opname om zo een voorrang te forceren op een wachtlijst. Dit is echt wel niet de bedoeling van de procedure tot gedwongen opname. Een gedwongen opname is het laatste redmiddel. Dat zet men enkel in als alle andere opties geen mogelijkheid meer zijn om een persoon in vrijwilligheid hulp en zorg te bieden. Een gedwongen opname kan immers traumatiserend zijn voor de persoon in kwestie. Zolang vrijwilligheid mogelijk is, moet men daarmee werken en bekijken hoe men best met de zorgvraag kan omgaan. Er zijn mogelijkheden in het ambulante aanbod, het crisisaanbod aan huis enzovoort. Ook ondersteuning aan families kan worden geboden.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Minister, dank u wel. Met een aantal van uw initiatieven ben ik zeker tevreden, zoals het sterker verweven van vormen van geestelijke gezondheidszorg in de jeugdhulp. Dat is zeker belangrijk. Ik ben het ook met u eens dat een opname een laatste schakel is en dat die beide eigenlijk zouden moeten worden voorbehouden voor die kinderen die er bijzondere nood aan hebben en dat andere kinderen vaak in een vroeger stadium kunnen worden geholpen met ambulante en mobiele ondersteuning. Maar daar is het probleem dat alles dichtgeslibd is en dat de budgetten die u nu voorziet, mijns inziens ontoereikend zijn als antwoord. Ik vroeg me af welke budgetten er nodig zijn in geval u of iemand anders de wachtlijsten voor dat ambulante en mobiele luikje zou willen wegwerken. Hoeveel is er extra nodig qua injectie? Dat lijkt me belangrijk om te weten.

Terecht zegt u dat een gedwongen opname niet oneigenlijk gebruikt mag worden. Ik ben het zeer sterk met u eens. Ook hulpverleners kijken die gedwongen opnames niet graag tegemoet. Het is moeilijker werken onder die omstandigheden, maar het toont wel aan hoe wanhopig sommige mensen zijn gezien de lange wachttijden. Het toont vooral ook aan dat voor sommige problematieken die dermate complex zijn, bijvoorbeeld zware trauma's waarvoor niet elke voorziening de expertise in huis heeft, er gewoon nergens antwoord wordt geboden, en ook geen antwoord kan worden geboden. Denk aan slachtoffers van bijvoorbeeld een tienerpooier, die er zeer slecht aan toe zijn. Als er meer wachtenden zijn dan plaatsen, kijken ziekenhuizen logischerwijze welk kind of welke jongere zij het best kunnen helpen. Het probleem is dat een aantal van die kinderen er tussenuit vallen en zonder hulp achterblijven. Dat is toch wel een zeer grote zorg van mijn kant.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Als ik de vraag goed begrepen heb, gaat het over een inschatting van wat er in tweede- of derdelijns geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren aan noden is. Dat is natuurlijk niet zo gemakkelijk in te schatten. Ik verwijs naar het korte plenaire debat dat we vorige week hebben gehad over het decreet dat we in Vlaanderen goedgekeurd hebben. Ik ben er absoluut van overtuigd dat we daar in het kader van de ziekteverzekering een extra budgettaire inspanning voor moeten doen. Ik ben ook overtuigd dat we de beweging in de geestelijke gezondheidszorg moeten maken waarin Vlaanderen in grote mate de laatste jaren zeer sterk heeft ingezet op de laagdrempeligheid, de nulde lijn, de eerste lijn en de eerstelijnspsychologische functie voor kinderen en jongeren. Ik heb ze nog niet genoemd maar het zullen er ongeveer twintig zijn die er bij komen doordat het rechtstreeks toegankelijk aanbod is versterkt.

Wel, het is duidelijk dat die shift naar ambulante en meer laagdrempelige hulp, in het kader van de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg, hoe dan ook op de politieke agenda kan komen – of dat hoop ik toch.

Het lijkt mij ook wenselijk dat dit gepaard gaat met een betere indekking van het personeel dat nog in de intramurale zorg aanwezig is. De federale overheid is daar op dit moment alleszins nog actief mee bezig. En wij steunen dat ook.

Ik kan u geen exact getal geven van wat we nodig hebben aan tweede- en derdelijnszorg voor kinderen en jongeren. Maar ik maak daar ook een slotbedenking bij, om u niet de indruk te geven dat ik dat helemaal niet met onze Vlaamse bevoegdheden wil verbinden.

Ik ben ervan overtuigd dat de beweging die wij maken – veel meer vroegdetectie, rechtstreeks toegankelijk, dit via de nuldelijns- en eerstelijnspsychologische functie en via outreach, en via de mogelijkheid vanuit de specialistische geestelijke gezondheidszorg naar de jeugdhulpvoorzieningen – ertoe zal bijdragen dat de instroom en de uitstroom uit de kinderpsychiatrie toch een stuk beheersbaarder kan worden.

Ik kan mij natuurlijk wel inbeelden dat een aantal K-diensten zeggen dat zij wel een rol willen spelen, maar dat ze dat binnen een traject willen doen. En dat is natuurlijk ook de reden waarom ons decreet heel uitdrukkelijk inzet op die trajecten. Ik denk dat continuïteit hier een zeer cruciaal element is, en dat veronderstelt een zeer sterke intersectorale benadering.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Ik ben het inhoudelijk met u eens. Vroegdetectie is heel belangrijk. Maar we staan toch ook voor diagnostiek, en soms is die diagnose belangrijk als toegangsticket. En we zien dat die diagnostiek vaak overvraagd is.

Ik ben het ermee eens dat we inzetten op vroegdetectie, maar we moeten ook echt vroeg kunnen handelen. Ik ben ervan overtuigd dat we veel erger kunnen voorkomen als we een vroeg antwoord kunnen bieden op een aantal problematieken bij kinderen en jongeren, die deels met het kind zelf, en deels met de contextfactoren kunnen te maken hebben.

Het zal zeker nodig zijn dat ook de volgende regering – zowel Vlaams als federaal – daar sterk in investeert, om ervoor te zorgen dat we situaties toch sneller kunnen ombuigen. Daar waar het echt niet lukt, kunnen we telkens een stap verder gaan. Nu zien we soms situaties escaleren omdat we er niet altijd vroeg genoeg bij kunnen zijn. En dat is toch erg jammer.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over sluitingsmomenten in jeugdhulpvoorzieningen
– 965 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): In het kader van de verkiezingen zien we natuurlijk heel veel mensen. Zo is ook vzw Cachet haar memorandum komen voorstellen voor een volgende Vlaamse Regering. We hadden daar toch een tiental jongeren rond de tafel. En voor hen was het interessant dat de problematiek rond de sluitingsdagen in de jeugdhulpvoorzieningen nog eens naar boven kwam.

Dat is een weerkerend fenomeen. Het gaat dan om sluitingen in de vakanties of weekends, wanneer de voorziening hun vertelt dat ze naar huis moeten gaan.

Maar sommigen hebben geen thuis. Er wordt hun dan gevraagd om een oplossing te vinden – wat die ook is – want de voorziening sluit sowieso. Jongeren moeten dan terug naar hun ouders of hun thuiscontext, en ze geven aan dat dat soms moeilijk tot onleefbaar is voor hen. Anderen wordt inderdaad aangeraden om bij vrienden te gaan logeren. Maar dat is niet altijd het geval, en die vrienden zijn ook niet altijd voorhanden.

Wij hebben bijvoorbeeld gesproken met een meisje dat zegt dat ze een heel weekend op straat heeft geslapen, omdat ze echt geen andere optie had. En ze kon ook echt niet terecht in haar jeugdhulpvoorziening. Die jongeren zeggen dat ze zich op zo'n moment aan hun lot overgelaten voelen. Na zo'n sluitingsperiode komen ze meer ontwricht terug dan wanneer ze vertrokken zijn.

Minister, bent u op de hoogte van het bestaan en het toepassen van die sluitingsmomenten, en weet u hoe vaak die worden toegepast in de verschillende sectoren? Wat zijn de redenen voor zo'n collectieve sluiting? Kunt u actie ondernemen om ervoor te zorgen dat die jongeren niet het gevoel hebben dat ze aan hun lot worden overgelaten bij zo'n sluitingsdag? Zij ervaren dit echt als een breuk in hun hulpverleningstraject, ook al is die van korte duur.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, Cachet signaleerde de administratie eerder al het probleem van sluitingsweekends in voorzieningen. Het is voor de jongerenvertegenwoordiging een van de items die ze in overleg brachten met het agentschap en de sector. Dit is een belangrijke verdienste en toont het belang aan van Cachet.

Het thema werd vervolgens op het overleg van Jongerenwelzijn met de drie koepelverenigingen, in aanwezigheid van Cachet, uitvoerig besproken. Op basis hiervan heeft elke koepel het initiatief genomen voor een ledenbevraging. Uit deze bevraging is gebleken dat een zeer beperkt aantal organisaties van Jongerenwelzijn leefgroepen af en toe sluiten. Hierbij werd onderscheid gemaakt tussen 'systematisch sluiten' of 'sluiten wanneer het zich kan voordoen'. Iedereen is het over eens dat dit maar kan wanneer dit in alle transparantie en met instemming van de jongeren gebeurt en wanneer ze in een gepaste context kunnen verblijven.

De redenen voor het sluiten van leefgroepen, aldus de informatie vanuit het bovenvermelde overleg, is de soms heel lage bezetting in de weekends, wanneer er in een leefgroep bijvoorbeeld slechts één jongere verblijft in de organisatie. Om de jongere op dat moment aansluiting te laten vinden met andere minderjarigen, en om de personeelsinzet beheersbaar te houden, verhuist die voor het weekend naar een andere leefgroep binnen dezelfde voorziening. Dit wordt inderdaad niet altijd als positief ervaren door de jongere, ook al blijft de jongere binnen de voorziening. Op momenten in de zomervakantie waarop alle jongeren op kamp of naar huis zijn, wordt ook systematisch gesloten.

De reden voor het niet-systematisch sluiten in het weekend is wanneer er geen jongeren aanwezig zijn in de leefgroepen. Maar dit komt zeer zelden voor. Als een kind of een jongere voortijdig terugkeert naar de voorziening, dan wordt de leefgroep opnieuw geopend.

Het standpunt van de koepels en van het agentschap Jongerenwelzijn is het volgende. Pedagogische redenen – het belang van de minderjarige – moeten primeren op efficiëntie- en organisatorische redenen. De leefgroep systematisch sluiten is een praktijk waar de sector niet achter staat. Sluitingsweekends zijn een thema dat binnen het kwaliteitsbeleid van de voorziening moet worden opgenomen.

De koepels dragen dit standpunt uit bij hun leden. Al in 2015 werd dit thema uitvoerig voorgesteld en aangegeven op welke manier voorzieningen dit moeten inpassen in hun kwaliteitsbeleid. Daarnaast werd hierover ook met de verwijzende instanties en de toegangspoort in gesprek gegaan. We stelden in elke regio de vraag om het probleem in de regio in kaart te brengen. Dit werd in regionale afstemmingsmomenten besproken en bij de voorzieningen waarbij dit een probleem is, werd dit aangekaart. Voorzieningen zoeken ook naar infrastructurele oplossingen om bij dergelijke situaties de personeelsinzet in het weekend beperkt te kunnen houden en de jongere toch op de eigen kamer te kunnen laten verblijven.

In elke regio zijn er systematische vergaderingen ontwikkeld, het regionaal afstemmingsoverleg, waarop de verschillende afdelingen van Jongerenwelzijn vertegenwoordigd zijn, om regionale noden en uitdagingen te bespreken. Op dit forum worden ook mogelijke problemen inzake verblijf, waar systematische sluitingsweekends een van kan zijn, aangekaart. Daarnaast visiteert Jongerenwelzijn systematisch elke voorziening. Deze bilaterale gesprekken worden ook steeds voorbereid met de verwijzende instanties en de toegangspoort uit de regio van de voorziening. Wanneer sluitingsweekends nog een probleem vormen, wordt dit tijdens een dergelijke visitatie besproken en wordt dit in het kwaliteitsverslag van de voorziening opgevolgd. Bij dringende problemen wordt uiteraard al sneller in overleg gegaan met de voorziening.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u voor uw heel concreet antwoord.

Ik ben blij dat het thema ook actief wordt opgenomen door de administratie en dat errond wordt gewerkt. Ik vind het ook goed dat de koepels een standpunt hebben waarin ze zeggen dat het belang van het kind de drijvende factor is en niet de efficiëntie van de organisatie, hoewel ik natuurlijk begrijp dat het niet makkelijk is om een organisatie draaiende te houden op de bezetting van één jongere. Goed dus dat dat het standpunt is.

Wat ik uit uw antwoord nog niet heb kunnen distilleren, is hoe groot het probleem was en vandaag is. U zegt dat er een bevraging is gebeurd en dat u bent nagegaan in welke regio's het voorkomt. Het interesseert mij absoluut, maar ik heb nu nog geen idee of het gaat over vijf instellingen of over tien, verspreid over Vlaanderen, die al dan niet systematisch sluiten. Als u daar nog wat kleur aan zou kunnen geven, zou het wel interessant zijn om de omvang van het probleem in kaart te kunnen brengen.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik beschik niet over die gegevens. Ik zal vragen of het agentschap over de 'kleur' beschikt, zodat ik die dan kan overmaken.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over rondetafels voor jongvolwassenen
– 966 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): In het voorjaar van 2017 werd het actieplan jongvolwassenen voorgesteld, met als doel voor jongeren die op weg zijn volwassen te worden een brug te vormen naar die volwassenheid. Het aanbod voor jongvolwassenen, vanuit het oogpunt van de continuïteit, moest zo worden georganiseerd dat de jongeren bij de uitstroom zo maximaal mogelijk over de kennis en vaardigheden beschikken om hun eigen weg in het leven te vinden.

Een van de gerichte acties voor de uitstroom uit de jeugdhulp is het organiseren van een rondetafel waar een ondersteuningsplan wordt opgemaakt. Idealiter zou dit zes maanden voor de 18e verjaardag van de jongere door de jeugdhulpaanbieder moeten worden georganiseerd. Het gaat om een rondetafel met de sleutelfiguren uit het leven van de jongere om de transitie naar volwassenheid correct voor te bereiden.

Op een rondetafel zijn de jongere en zijn context, samen met belangrijke professionele actoren, aanwezig. Afhankelijk van de indicatiestelling van de jongere kan het gaan om een jeugdhulpaanbieder, het OCMW, een huisvestingsmaatschappij, het centrum algemeen welzijnswerk (CAW), drughulpverlening, een centrum voor geestelijke gezondheidszorg (cgg) enzovoort. Het is de bedoeling om te komen tot een ondersteuningsplan dat de continuïteit over de meerderjarigheid heen creëert. En we weten allemaal dat het daar vaak heel moeilijk loopt. Daarbij wordt rekening gehouden met de diverse levensdomeinen. De verantwoordelijkheden en engagementen van alle partijen worden duidelijk in kaart gebracht. Er worden ook afspraken inzake coördinatie gemaakt en wat te doen wanneer mogelijke moeilijkheden opduiken. Krachtgericht werken is daarbij het uitgangspunt.

Het is de bedoeling dat tijdens de rondetafel de mogelijkheden tot een procedure van voortgezette hulpverlening binnen de jeugdhulp worden uitgelegd aan de jongere. Bovendien moet de jongere de kans krijgen om kennis te nemen van de eerstelijns volwassenenhulpverlening die belangrijk kan zijn in zo'n transitieperiode.

Uit het jaarverslag integrale jeugdhulp 2017 zien we dat in dat jaar in totaal 27 rondetafels hebben plaatsgevonden, niet alleen voor dossiers inzake de overgang naar volwassenheid, maar ook voor dossiers van jongeren die dreigen vast te lopen in het hulpverleningstraject.

Minister, komt het cijfer van het aantal jongeren dat gebruikmaakt van een rondetafel in het kader van jongvolwassenheid overeen met het aantal jongeren dat 18 jaar wordt? Dat lijkt mij onwaarschijnlijk, omdat het in 2017 over een zeer laag aantal ging.

Hoe volgt het agentschap deze rondetafels op? Kijken zij na of die rondetafels effectief worden georganiseerd voor jongeren die, zeg maar, 17,5 jaar zijn en de jeugdhulpverlening verlaten?

Is het aanbod voldoende bekend in de sector en bij de jongeren zelf? Zijn er initiatieven die u eventueel nog zult uitrollen om die bekendmaking verder te helpen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Vanuit het actieplan jongvolwassenen verwachten we van de private organisaties dat zij rondetafelgesprekken organiseren voor elke plus 17-jarige jongere. Uit een dergelijk rondetafelgesprek vloeit dan een ondersteuningsplan voort. We merken dat meer en meer organisaties dergelijke tafels organiseren, maar we beschikken niet over concrete gegevens.

Cijfermatig hebben we enkel een zicht op het aantal rondetafelgesprekken dat de afdeling Continuïteit en Toegang van Jongerenwelzijn organiseert vanuit hun

opdracht om rondetafelgesprekken te organiseren in situaties waarbij meerdere hulpaanbieders betrokken zijn en waar de overgang als zorgwekkend of complex wordt beschouwd.

Er zijn richtsnoeren geschreven die inspiratie moeten geven aan de implementatie van de acties uit het actieplan jongvolwassenen in de dagdagelijkse praktijk met jongvolwassenen. Het concept en de finaliteit van een rondetafelgesprek zijn er ook in uitgewerkt.

Deze richtsnoeren zijn niet vrijblijvend. Ze moeten worden ingebed in het kwaliteitsbeleid van elke organisatie die jeugdhulp aan jongeren aanbiedt.

'Afsluiting en nazorg' is een van de kernprocessen waarop elke organisatie zich jaarlijks scoort en evalueert, gekoppeld aan verbeteracties. Aan de hand van het zelfevaluatiesysteem onderzoekt elke organisatie zelf de kwaliteit van de hulpverlening aan jongeren en voert ze op basis hiervan concrete verbetertrajecten uit die sporen met het actieplan jongvolwassenen. Het is belangrijk erop te wijzen dat de evaluatie van de werking van een organisatie gebeurt met betrokkenheid en participatie van de medewerkers én de jongeren. Op die manier kunnen jongeren zelf aangeven wat zij van de organisatie vinden, zowel van de globale werking als van specifieke deelaspecten, als van het beleid met betrekking tot jongvolwassenen.

Het organiseren van rondetafelgesprekken voor jongvolwassenen raakt steeds meer ingeburgerd bij de private voorzieningen. Het concept en de finaliteit van een rondetafelgesprek zijn geëxpliciteerd in de richtsnoeren. Tijdens de regionale werkgroepen jongvolwassenen, waar administraties, cliëntvertegenwoordigers en het werkveld bij aansluiten, zijn rondetafelgesprekken een terugkerend agendapunt.

Nog voor de zomer starten we met deze werkgroepen een traject, samen met Cachet en het steunpunt Mens en Samenleving, om de richtsnoeren maximaal te implementeren in de dagdagelijkse werking met jongvolwassenen en om via intervisie goede praktijken te delen.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. U zegt dat elke 17-plusser dit eigenlijk aangeboden moet krijgen. Het is ook een kernproces waarop gescoord wordt. Is er een sanctie wanneer dit niet gebeurt? Ik stel u de vraag omdat een aantal jongeren meldt dat ze vorig jaar 17+ waren en in een jeugdhulpvoorziening zaten maar geen rondetafel aangeboden hebben gekregen. Ze wisten ook niet dat ze daar eigenlijk recht op hebben en er een beroep op kunnen doen. Dat baart mij wel zorgen. Kunnen we dus een beter zicht krijgen op wie het doet en wie het niet doet, al is het dan vanuit het scoren op een aantal kernprocessen? Wat gebeurt er wanneer een jeugdhulpvoorziening dit om de een of andere reden niet inricht?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: We gaan natuurlijk a priori uit van vertrouwen in de voorzieningen. Dat is trouwens de titel van ons Vlaamse regeerakkoord. We zijn echt niet van plan om administratief voortdurend nieuwe zaken te installeren.

De cijfers uit het laatste jaarverslag Jeugdhulp tonen aan dat de voortgezette jeugdhulp ondertussen ook wel al een realiteit is.

Het feit dat we samen met Cachet en ons intersectoraal steunpunt opnieuw actie ondernemen en in traject gaan met voorzieningen om dit te promoten, wijst er op dat we echt proberen om dit systematisch aan de orde te houden. Het moet

dus ook deel zijn van een transparant kwaliteitsbeleid. Als de Zorginspectie toezicht uitoefent, gebeurt dit ook op dit thema.

Mijn indruk – ik kan me vergissen, maar ik kom geregeld op het terrein – is dat heel wat organisaties daar goed mee bezig zijn. Zoals gezegd: we zullen ons daar niet bij neerleggen, want er komt al een nieuwe actie aan om de voorzieningen daar nog eens op aan te spreken. Het feit dat de vertegenwoordigers van de jongeren daar zelf aan kunnen deelnemen, is een goede methode om ervoor te zorgen dat het in elke voorziening realiteit is.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het rapport van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (SWVG) over minderjarigen die overnachten in een politiecel of gedwongen worden opgenomen in de volwassenenpsychiatrie
– 973 (2018-2019)

VRAAG OM UITLEG van Freya Van den Bossche aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het onderzoek naar minderjarigen die overnachten in een politiecel of gedwongen worden opgenomen in de volwassenenpsychiatrie
– 991 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, op woensdag 27 maart 2019 stelde u zes acties voor die voortvloeien uit een verkennend onderzoek door het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin inzake de zogenaamde 'celslapers' of minderjarigen die in een politiecel of de volwassenenpsychiatrie hebben moeten overnachten bij gebrek aan een alternatief.

Op onder andere Twitter rolde u een actieplan uit waarin u zes punten naar voren schuift. Ten eerste, een uniforme registratie: eenduidige registratie om de aanleiding tot overnachting in beeld te brengen. Dat is nodig omdat uit het rapport blijkt dat eigenlijk niemand een idee heeft hoeveel het er zijn. Er zijn zeven zones uitgelicht om naar de cijfers te kijken, maar er kan niet worden vergeleken. Dat is problematisch. Ten tweede hebt u gezegd dat u gaat voor een leeftijdsaangepaste infrastructuur. Ten derde gaat u voor samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg. Ten vierde pleit u voor extra capaciteit in de crisisopvang. Ten vijfde pleit u voor een rechtsgrond voor vrijheidsberoving van jongeren die zich in een verontrustende situatie bevinden vóór de voorleiding bij de jeugdrechter. Dat bestaat vandaag niet. Ik vond dat een opmerkelijke bevinding in het rapport. Ten zesde komt er preventief overleg bij mogelijke breuken.

Minister, ik wil u enkele vragen stellen, maar niet omdat ik de punten in uw actieplan niet goed vind.

In 2016 hebben we het hier al gehad over celslapers. Toen kwam ook het feit dat registratie ontbrak, aan bod. In de commissie van 21 juni 2016 antwoordde u dat u met uw federale collega's rond tafel zou gaan zitten voor een sluitende aanpak van deze problematiek. Heeft dit overleg reeds plaatsgevonden en welke stappen zijn hier reeds genomen? Welke initiatieven worden binnen welk tijdspad uitgerold?

Ik vind het opmerkelijk dat we pas na drie jaar met alle bezorgdheden die tijdens die commissiezitting zijn besproken, aan de slag gaan. Toen werd er al gesproken

over een uniforme registratie. Nu zijn we een studie en drie jaar later en is het eerste actiepunt dat u naar voren schuift: een uniforme registratie. Ik vind dat jammer.

Binnen het rapport worden twintig aanbevelingen gedaan. Met een aantal houdt u rekening, maar wat met de andere aanbevelingen? Worden er maatregelen genomen om daar een antwoord op te bieden? Zo ja, welke en binnen welke termijn?

Voor de zaken die federale bevoegdheid zijn: gaat u daarvoor in overleg met minister De Crem en minister Geens?

Ik heb al een aantal keren aangekaart dat ik het jammer vind dat enkel gemeenschapsinstellingen een echte opnameplicht en begeleidingsplicht hebben. In het rapport wordt aanbevolen om in overleg te gaan met private voorzieningen om de mogelijkheid tot opnameplicht uit te breiden tot bepaalde noodsituaties. Hoe staat u hiertegenover?

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Minister, vier jaar geleden werd een 17-jarig meisje gedumpt op de trappen van het Antwerpse justitiepaleis nadat de psychiatrische afdeling waar ze verbleef, haar niet meer kon opvangen en omdat er nergens anders plaats was. Uiteindelijk heeft ze de nacht in de politiecel moeten doorbrengen. Sindsdien duiken er af en toe verhalen op van minderjarigen die de nacht moeten doorbrengen in de politiecel omdat er nergens plaats voor hen is.

Het rapport van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin toont aan dat niet wordt bijgehouden hoe vaak het gebeurt. Door de afwezigheid van registratie kan de doelgroep niet in kaart gebracht worden. Intussen hebben de onderzoekers bij 7 van de ruim 100 politiezones in Vlaanderen gegevens opgevraagd. Daar telden ze 331 cases. Het gaat vaak om jongeren met een voorgeschiedenis van intensieve hulpverlening en diverse plaatsingen in meerdere sectoren, zoals de jeugdhulp en de geestelijke gezondheidszorg.

Hoe reageert u op de resultaten van het onderzoek? Welke conclusies trekt u eruit? Door de afwezigheid van registratie kan de omvang van de doelgroep niet in kaart worden gebracht. U gaat een uniforme registratie opzetten. Wanneer mogen we de eerste cijfers verwachten? U haalt zes maatregelen uit het rapport. Wat gaat u doen met de andere aanbevelingen? Vindt u die niet juist of denkt u ze op een ander moment te implementeren? Beveelt u dat aan uw opvolger aan?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: De bezorgdheid over jongeren in verontrusting die noodgedwongen in een cel moeten overnachten of in een volwassenenpsychiatrie verblijven, hebben we altijd gedeeld. Het is de reden geweest waarom we het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in 2017 gevraagd hebben om dit nader te onderzoeken.

Het onderzoek is gestart in het najaar van 2017 en liep tot december 2018. Niet onbelangrijk in dezen is de vermelding dat het onderzoek op vraag van de onderzoekers ook verlengd werd om meer zicht te krijgen op een van de cruciale elementen, namelijk hoe kunnen we beter zicht krijgen op het aantal overnachtingen, de registratie dus. In de fase van verlenging van het onderzoek, hebben de onderzoekers dit handmatig nagekeken bij de politiezones die hiertoe werden aangeschreven. Ik kom hier later op terug.

Het opzet van dit onderzoek was drieledig. In de eerste plaats moest het wettelijk kader met betrekking tot noodplaatsingen van minderjarigen in een

politiecel of op een psychiatrische afdeling voor volwassenen worden verduidelijkt. Ten tweede diende het de aard en de omvang van de minderjarigen die overnachten in een politiecel of in een bed in de volwassenenpsychiatrie, in kaart te brengen.

Dan was er natuurlijk de vraag om de wijze waarop politie, justitie en zorgsector te werk gaan en samenwerken om minderjarigen met complexe problemen in crisissituaties te beschermen, grondig te analyseren.

Vorige week hebben de onderzoekers hun bevindingen en aanbevelingen over deze drievoudige vraagstelling gepresenteerd. We bekrachtigen hiermee twee centrale uitgangspunten, namelijk dat geen enkel kind of jongere in een politiecel hoort te overnachten als die minderjarige geen feiten heeft gepleegd, en dat geen enkel kind of jongere thuishoort in de volwassenenpsychiatrie als die niet is aangepast aan de noden en de behoeften van een minderjarige.

Om die twee doelstellingen te realiseren, schuiven we zes acties naar voren. Die acties bouwen voort op het beleid waarvoor we al een aantal jaren staan en dat gekenmerkt is door een integrale en intersectorale aanpak. Daarnaast – dat wordt door de onderzoekers herhaaldelijk aangebracht – is er ook een blijvende nood om het Vlaamse en federale beleid goed op elkaar af te stemmen. Voor alle duidelijkheid: we hebben het hier over jongeren die zich in een verontrustende situatie bevinden, want de cases waarnaar werd verwezen … De onderzoekers hebben aangegeven dat ze zelfs niet kunnen zien of het gaat over jongeren die worden verdacht van feiten gepleegd te hebben en waarvoor er dan wel degelijk een juridische basis is, of dat dat niet zo is.

Die acties zijn dus: een uniforme registratie – een eenduidige registratie van de aanleiding tot overnachting moet in beeld gebracht kunnen worden –, leeftijdsaangepaste infrastructuur, samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg, extra capaciteit in de crisisopvang, creëren van een rechtsgrond voor vrijheidsberoving van jongeren die zich in een verontrustende situatie bevinden voor de voorleiding bij de jeugdrechter en preventief overleg bij een mogelijke breuk.

Op basis van de resultaten van het onderzoek zetten we dus een aantal acties op, maar we bevestigen tegelijk het belang van beleidsstappen die in de voorbije jaren zijn gezet. We denken daarbij onder meer aan het verzekeren van een grotere continuïteit van de zorg door het probleem van de eenzijdige stopzettingen aan te pakken via het voorzien van middelen voor cliëntoverleg en bemiddeling. Er is de crisisjeugdhulp die het via een investering van 2,3 miljoen euro mogelijk maakt om meer dan 400 extra opnamemogelijkheden per jaar te realiseren.

Ten slotte is er de meest recente investering van 2 miljoen euro in het outreachen van de geestelijke gezondheidszorg in onze residentiële jeugdhulpvoorzieningen om zo escalaties door psychische problemen bij kinderen of jongeren te kunnen vermijden. Die investeringen maken een wezenlijk verschil, maar we beseffen zeer goed dat er nog steeds noden zijn. Dat is de reden waarom we bij de presentatie van de onderzoeksresultaten nogmaals het belang van een meerjarenperspectief hebben beklemtoond. Het spreekt vanzelf dat ook in de volgende legislatuur de brede jeugdhulp en de kinder- en jeugdpsychiatrie nood zullen hebben aan investeringen.

Inzake de registratie toont het onderzoeksrapport aan dat een uniforme registratie van de aanleiding en de duur van de overnachting ontbreekt. De federale minister van Binnenlandse Zaken neemt nu het initiatief om in overleg met de politiezones en de gemeenschappen een uniforme registratie op te zetten. Er wordt toegewerkt naar een eenvoudige en eenduidige registratie van de aanleiding tot overnachting in de cel. Daaruit moet bijvoorbeeld kunnen worden

opgemaakt of er sprake is van een verdenking, van een delict of van een verontrustende situatie. Die registratie is noodzakelijk om de huidige beleidsmaatregelen te evalueren en het beleid bij te sturen, ook naar de inschatting van de noodzakelijke hulp en ondersteuning. Elke vrijheidsberoving wordt immers ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen. Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan, of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde overheden of diensten.

De inhoud en de vorm van het register van de vrijheidsberovingen en de voorwaarden waaronder deze gegevens worden bewaard, worden door de koning bepaald. Er is een werkgroep opgestart en daarin wordt de inhoud van het KB onder de loep genomen. Willen we uniform registreren, dan moet het onderscheid worden gemaakt tussen een jongere die een delict pleegt en een jongere die dat niet heeft gedaan of verdacht wordt van opgenomen te worden.

We geven een voorbeeld: een jongere wordt in het holst van de nacht binnengebracht. De eerste basisregistratie gebeurt dan bij aankomst in politiekantoor. We moeten eerlijk zijn: er is, ook aldus de onderzoekers, geen andere manier om de problematiek in kaart te brengen. En dan moet er natuurlijk worden geregistreerd.

De onderzoekers hebben bij de voorstelling zelf gefocust op een aantal prioritair te nemen maatregelen. Daaruit hebben we zes actiepunten bepaald, in de gemeenschappelijke overtuiging dat we hiermee al grote stappen vooruit zetten. De overige aanbevelingen, die zowel Vlaamse als federale materies betreffen, nemen we mee bij verdere besprekingen en bijsturingen binnen en buiten onze beleidsdomeinen.

Uiteraard hebben we al naar aanleiding van vroegere vragen contact gehad met onder meer justitie, om te bekijken wat daar eventueel de mogelijkheden waren, maar finaal zijn ook de onderzoekers, denk ik, tot de conclusie gekomen dat minstens voor de registratie een KB moet worden aangepast.

Tegelijkertijd verwachten we veel van de conferentie waarop de aanpak van de geblokkeerde ontwikkelingstrajecten centraal staat. Die conferentie zal plaatsvinden op 24 april. Het is een eerste publiek initiatief van het nieuwe agentschap Opgroeien. Op basis van de verbeternota 'Geblokkeerde ontwikkelingstrajecten bij jongeren. Beheersen, interveniëren, voorkomen' werden door vijf voorbereidende werkgroepen vijf themasessies uitgewerkt. Die gaan onder meer over continuïteit, diagnostiek, gehechtheid en de leeftijd 10-14 als belangrijke transitieperiode in het leven van jonge mensen. De conferentie moet voor input en aanbevelingen zorgen voor het verdere beleid omtrent elk van deze thema's.

Over de mogelijkheid tot opnameplicht door private voorzieningen waren de onderzoekers bij de presentatie van het onderzoeksrapport zelf bijzonder voorzichtig. In bepaalde gevallen wordt de appreciatieruimte van de jeugdhulpaanbieders vandaag al wettelijk beperkt. Die beperkingen kunnen een opnameplicht inhouden. Dat is het geval voor bijvoorbeeld jeugdhulpdossiers met de hoogste prioriteit, de crisisjeugdhulpverlening of de intersectorale zorgnetwerken. Veeleer dan op zoek te gaan naar mogelijkheden om deze opnameplicht uit te breiden, zetten we vandaag in op preventief werken, om zogeheten eenzijdige stopzettingen zo veel mogelijk te vermijden. Zoals u immers ook in het onderzoek kunt lezen, zal een opnameplicht bij noodplaatsingen nooit zaligmakend zijn. Het anticiperen is minstens even belangrijk. We verkiezen die weg van de open dialoog boven het opleggen van een opnameplicht voor private voorzieningen. Algemeen leeft de gedeelde visie dat eenzijdige stopzettingen vanuit de hulpverlening eigenlijk niet kunnen. Die visie vindt dan ook zijn weerspiegeling in het decreet Integrale

Jeugdhulp. Het decreet geeft expliciet aan dat cliëntoverleg en bemiddeling moeten worden ingezet vooraleer een traject eenzijdig door een voorziening kan worden stopgezet. Diezelfde visie komt ook terug in de sectorale regeling van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), waarbij een opzegtermijn van drie maanden wordt vooropgesteld voor een eenzijdige stopzetting, dat wil zeggen een stopzetting zonder akkoord van cliënt en ouders.

We moeten de voorzieningen verder ondersteunen bij het begeleiden van een beperkte groep jongeren met een zeer complexe en meervoudige problematiek, zoals we recent hebben gedaan op het vlak van infrastructuur voor agressiebestrijding of via VIA 5 (Vlaams intersectoraal akkoord) en het sociaal overleg. Ik ben ervan overtuigd dat die weg naar kleine leefgroepen en een versterking van die specifieke units echt wel de weg is waarop we moeten blijven doorgaan.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Ik zal inpikken op het laatste dat u hebt gezegd, want dat vond ik positief en dat is iets waarover we hetzelfde denken, denk ik, namelijk dat kleine leefgroepen in bepaalde omstandigheden een zeer goed antwoord kunnen zijn om een aantal problemen het hoofd te bieden. Fundamenteel blijf ik natuurlijk echter met de vraag zitten waarom dat allemaal zo lang moet duren. Dat vind ik jammer. Ik ben het wel eens met de acties die u naar voren schuift en die moeten gebeuren. Het is me niet helemaal duidelijk wat er met de andere aanbevelingen gebeurt die in het rapport staan, en of er ook verder op structurele wijze zal worden overlegd met de federale overheid. Dat had ik u graag nog gevraagd.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Dank u wel. Het is inderdaad vier jaar geleden dat de thematiek voor het eerst is aangekaart. Nu komt er dus wat beweging. Ook wat mij betreft, had het vroeger mogen gebeuren. Ik dacht ook nog geen antwoord te hebben gehad op mijn vraag over de andere aanbevelingen. Zouden we die volgen? Willen we die liever niet volgen? Heel concreet, ik volg u natuurlijk: plots en eenzijdig stopzetten is niet evident en open dialoog is zeker belangrijker dan een opnameplicht. Absoluut. Ik denk ook dat het goed is om cliëntoverleg en bemiddelingspogingen te ondernemen wanneer een traject dreigt te worden stopgezet, maar ik denk dat u ook niet voorbij mag gaan aan het feit dat sommige jongeren weliswaar misschien een plek hebben in een voorziening waar er wordt gepoogd die jongeren te helpen, maar de match tussen voorziening en jongere zo is dat potentieel soms ook het hele leefklimaat in de groep wordt ontwricht. Soms moet men, voor de veiligheid van andere jongeren of omdat goede zorg niet meer kan worden geboden, ervoor kiezen om naar elders door te verwijzen.

Ik hoop dat u met uw ambitie om dat eenzijdig stopzetten te vermijden, toch ook veel aandacht hebt voor eventueel deskundig doorverwijzen naar andere plekken waar een jongere soms een nieuwe start kan nemen, of op een andere en aangepastere manier opgevangen kan worden. Het is immers ook niet noodzakelijk de meest ideale vorm van hulpverlening om ergens te moeten blijven waar het helemaal niet lijkt te lukken.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Wij hebben de meeste aanbevelingen natuurlijk wel afgevinkt, en ik denk eerlijk gezegd dat wij daar uiteraard op ingaan, of er minstens een positie tegenover hebben. We hebben gefocust op de meest essentiële dingen, op belangrijke dingen waarvan we denken dat we ze zeker kunnen toevoegen aan onze aanpak.

Maar als je naar de aanbevelingen kijkt, zie je bijvoorbeeld duidelijk de verwijzing naar het nieuwe jeugddelinquentierecht. Uiteraard moeten een aantal bepalingen die op de herprofilering van de gemeenschapsinstellingen slaan, nog in werking gezet worden. Dat vraagt om een capaciteitsonderzoek op voorhand. Er zijn daar een aantal zaken die eigenlijk helemaal in de federale bevoegdheden zitten. Wij hebben uiteraard overleg met de federale overheid, maar gelet op de situatie waarin de federale overheid zich bevindt, is dat nu vooral gefocust op de vraag of het mogelijk is om nog iets te doen aan het koninklijk besluit over die registraties.

Uiteraard zijn vele aanbevelingen in lijn met wat we ondertussen ook proberen te doen. Ik wil daarbij toch nog een observatie maken, en dan kom ik terug op die eenzijdige stopzettingen. Wat uit onderzoek zeker blijkt, is dat het profiel van de jongeren waarover het zou kunnen gaan, een profiel is van jongeren die eigenlijk al in de jeugdhulp aanwezig zijn. Het gaat niet zozeer of niet uitsluitend, of zeker niet in het algemeen, over jongeren die nog nergens terechtkunnen, maar het gaat over jongeren die al in de jeugdhulp verblijven.

Ik kom dan bij een aantal opmerkingen die u beiden gemaakt hebt. Ik denk persoonlijk – en we zullen dat uiteraard op de conferentie ook aan bod zien komen – dat je naast het gaan naar een herprofilering van het residentieel aanbod, waar het nieuwe agentschap een prealabele voor is om dat intersectoraal op een goede manier te kunnen doen, toch zult moeten gaan naar een soort netwerkafspraak. Je kunt niet verwachten van jeugdhulpvoorzieningen die zich bijzonder engageren voor een heel kleine, maar heel complexe zorgvraag bij een aantal jongeren, dat dat gebeurt zonder afspraak met anderen. Als een instelling dat engagement aangaat, moet je partners kunnen voorzien die bereid zijn om dat tijdelijk over te nemen, als het niet meer houdbaar is.

Een ander voorstel is dat je gaat werken met rescueteams – wat trouwens ook door de onderzoekers gebeurt –, waarbij je echt ter plaatse kunt komen om, in het geval dat de draagkracht van een personeelsequipe echt overschreden wordt, dan ook te kunnen tussenkomen.

Ik denk dat dat belangrijke concepten zijn die eigenlijk in lijn zijn met datgene wat we aan het voorbereiden zijn – de aanbevelingen van de werkgroep verblijf – en wat we ook al uitgevoerd hebben. De herconditionering van de infrastructuur blijft zeer belangrijk, net als het versterken van personeelsformaties – in het Vlaams intersectoraal akkoord (VIA) is daar al een belangrijke aanzet toe gegeven. Maar het zal toch niet gaan zonder dat je tussen de voorzieningen zelf ook een soort solidariteit kunt creëren, waardoor, op een moment dat het echt onmogelijk begint te worden, de ene de andere voor een stuk kan ondersteunen, met uiteraard de nodige wederkerigheid als dat nodig is.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, u haalt daar nog twee elementen aan die ik interessant vind. Die vliegende brigades, of rescueteams, of welke naam u ook wilt geven aan de ondersteuners die extra toegevoegd kunnen worden aan bepaalde jeugdhulpvoorzieningen wanneer dat nodig is, vind ik zelf een interessant concept om verder uit te diepen.

Ten tweede denk ik dat het een model is waar we meer en meer naartoe moeten, waarbij we solidariteit tussen de voorzieningen organiseren.

Minister, ik heb u hierover een aantal jaren geleden al eens ondervraagd. U hebt een zeer knap project betoelaagd, dat onder meer in samenwerking met de Universitaire Kinder- en Jeugdpsychiatrie Antwerpen (UKJA), met een samenwerkingsinitiatief in de eerstelijnsgezondheidszorg (SEL) en met een gemeenschapsinstelling loopt. De geestelijke gezondheidszorg is natuurlijk bij dat project betrokken. Volgens u is dit

een duur project omdat dit natuurlijk moeilijker te organiseren valt dan een jongere in een voorziening te laten blijven. Ik ben dit echter erg genegen, want ik ben ervan overtuigd dat de wetenschap dat er hulp beschikbaar is als een voorziening een jongere moet opvangen die misschien bijzonder moeilijk te omkaderen is, het stressniveau van de begeleiders in die jeugdhulpvoorziening laat dalen.

Minister, ik vind dit twee zeer interessante denksporen die we, wat mijn fractie betreft, zeker verder moeten uitrollen.

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp·a): Ik wil zeker onze steun bieden aan alles wat het netwerkdenken betreft. Ik denk dat we die jongeren zeker niet alleen mogen laten. We moeten het traject van die jongeren blijven vasthouden en we moeten hen mee begeleiden. Dat hoeft niet noodzakelijk te gebeuren door een jongere in de voorziening te laten waar het eerder is misgelopen. Dat moet geval per geval worden bekeken. Het lijkt me een zinvol denkspoor er in groep voor te zorgen dat elke jongere de juiste hulp krijgt.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over seksueel misbruik bij getuigen van Jehova
– 989 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Bert Moyaers

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Voorzitter, Pano is blijkbaar een vruchtbare bron voor vragen om uitleg, want in het programma worden een aantal feiten bovengebracht die niet algemeen bekend zijn en waar we ons vragen bij kunnen stellen.

In de Panoreportage die op 27 maart 2019 is uitgezonden, is het jarenlang seksueel misbruik van minderjarigen in de gemeenschap van Jehovah's getuigen naar boven gekomen. De slachtoffers getuigden erover dat ze binnen hun eigen organisatie niet werden gehoord of geholpen, dat ze moesten zwijgen en dat de daden of de daders niet aan de politie of het gerecht werden gemeld. De daders werden door middel van een intern rechtssysteem beoordeeld, maar dit had vaak weinig gevolgen voor de daders zelf. Er is blijkbaar een regel dat het nodig is twee getuigen te hebben om een dader te kunnen veroordelen.

Minister, los van het feit dat het natuurlijk volledig absurd is een eigen rechtssysteem te hebben, want niets of niemand kan zich aan onze rechtsorde onttrekken, zou ik u hierover een aantal vragen willen stellen.

Als het seksueel misbruik van deze jongeren zo wijdverspreid is als de reportage laat uitschijnen, vraag ik me af waarom dit nooit is verschenen op de radar van de voelsprieten van de integrale jeugdhulp. Ik denk er spontaan aan dat al die kinderen op school zitten. We zouden tenminste van een kind moeten hebben gehoord of zelf hebben gezien dat er iets aan de hand was. We beschikken over een hele procedure met heel wat actoren die elke maatschappelijke verontrusting moeten melden en opvolgen. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd?

Ik begrijp de context. Stilzwijgen vormt een belangrijk onderdeel van die geloofsgemeenschap, maar dat is bij bijna elk seksueel misbruik het geval. Het verontrust me dat onze verontrusting die niet heeft opgemerkt, want het gaat niet om een enkel slachtoffer.

Waren de gemandateerde voorzieningen op de hoogte van deze problematiek? Bent u hiervan door de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK's) of door de ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ's) op de hoogte gebracht? Was de hulplijn 'Stop it now!' of een andere instantie op de hoogte? Hebben zij oproepen gekregen die het mogelijk maakten een aantal punten te connecteren in verband met het feit dat er veel meer aan de hand was dan individueel misbruik?

Ik besef dat mijn volgende vraag veeleer hypothetisch is. Ziet u een oplossing in een snelle, bredere opstart, maar niet enkel in de geestelijke gezondheidszorg, van de kindreflex om dergelijke situaties te helpen opsporen en gedeeltelijk te kunnen tegengaan?

Wilt u na het zien van de reportage nog andere stappen zetten om ervoor te zorgen dat we wanneer we met deze problematiek, die toch groot is, worden geconfronteerd, die beter kunnen detecteren en opvolgen dan vandaag?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Het is een complex en moeilijk gegeven om in deze particuliere situaties aan te geven wat de voornaamste reden is waarom in die situaties het seksueel misbruik niet boven de radar is gekomen. Elementen die ook uit de reportage naar voor kwamen, zoals de geslotenheid van de gemeenschappen, spelen hierbij uiteraard ook een rol. Het sekteobservatorium Informatie- en Adviescentrum inzake de Schadelijke Sektarische Organisaties (IACCSO), dat ik in mijn vorig leven nog heb helpen realiseren, een onafhankelijk centrum van de overheidsdienst Justitie, heeft eind dit jaar, naar aanleiding van verschillende ontvangen directe en indirecte getuigenissen, de Kamer geadviseerd om een eigen onderzoek op te starten. Mogelijk kan dit onderzoek hier een meer sluitend antwoord op geven. In de getuigenissen toen, die aanleiding waren van de vraag van het sekteobservatorium, kwam net de beslotenheid van de gemeenschap als een van de cruciale elementen naar boven. Dit is natuurlijk een belangrijk item, gelet op een aantal deelvragen. De hulp- en dienstverlening, of het nu telefonisch, online of via een dienst is, staan natuurlijk open voor iedereen. Daarenboven wordt bijvoorbeeld de religieuze achtergrond van bellers en van mensen die online hulp zoeken en krijgen, natuurlijk niet systematisch bevraagd.

U vraagt naar de kindreflex en wat de rol ervan zou kunnen zijn. Het doel van de kindreflex is om hulpverleners uit belendende sectoren aan de jeugdhulp te ondersteunen om in gesprek te gaan met hun cliënt over zijn of haar ouderrol en over het welzijn van de kinderen, en de hulpverlener te ondersteunen om verontrustende gezinssituaties op te merken en er in de mate van het mogelijke mee aan de slag te gaan en/of hulp te installeren. Momenteel loopt een eerste implementatie binnen de volwassenen-ggz-sector. Nadien wordt op basis van de eerdere ervaringen bekeken hoe deze kindreflex uitgerold kan worden naar andere sectoren als spoeddiensten, diensten materniteit enzovoort. Op die manier hopen we inderdaad meer kinderen en jongeren die risico lopen op mishandeling en verwaarlozing, in beeld te brengen.

We kunnen niet inschatten of een snellere en bredere opstart van de kindreflex deze situaties mee hadden kunnen helpen opsporen. Vanwege de complexiteit en de noodzaak van een groot draagvlak en afstemming met alle stakeholders is een snelle bredere opstart van de kindreflex niet wenselijk. De getuigen van Jehova zijn daarenboven een gesloten gemeenschap met weinig contacten met de buitenwereld, waaronder ook de hulpverlening.

De gemandateerde voorzieningen registreren de religieuze achtergrond van de hun toegewezen dossiers niet. Hierdoor hebben we er geen exact zicht op. Het kan dus zijn dat nu of in het verleden dossiers van seksueel misbruik binnen deze geloofsgemeenschap werden opgevolgd door een van beide gemandateerde

voorzieningen. Een korte rondvraag leert echter wel dat beide gemandateerde voorzieningen niet op de hoogte waren van de problematiek geschetst binnen de Panoreportage.

'Stop it Now!' is een anonieme hulplijn. De religieuze achtergrond van iemand wordt, net als andere persoonsgegevens, niet uitdrukkelijk bevraagd, waardoor we hier geen zicht op hebben. 'Stop it Now!' bevestigt dat er meerdere oproepen geweest zijn van mensen die aangeven gelovig te zijn, al of niet praktiserend. In die zin is het aldus mogelijk dat 'Stop it Now!' hulpvragen of bezorgdheden van getuigen van Jehova ontvangen heeft zonder hier weet van te hebben. Dit geldt zowel voor mensen die bezorgd zijn over zichzelf als voor mensen die bezorgd zijn over een naaste.

Het is belangrijk dat we aan slachtoffers van seksueel geweld, binnen welke gemeenschap ook, laten weten dat het belangrijk is te praten over het geweld dat ze meemaken. Dit is ook de centrale boodschap van de 1712-campagne die eind februari werd gelanceerd en zich specifiek richt naar kinderen die geconfronteerd worden met geweld. We willen kinderen en jongeren aansporen om met iemand in hun omgeving te praten over wat ze meemaken. Durven ze deze stap niet zetten of zien ze in hun omgeving niemand met wie ze erover kunnen praten, dan kan 1712 hen hierbij verder op weg helpen.

In elke Vlaamse provincie en in Brussel is er een vertrouwenscentrum kindermishandeling. Zij zijn het aanspreekpunt bij alle mogelijke situaties van geweld op kinderen. De meldingen aan het VK kunnen komen van hulpverleners of de hulplijn 1712.

Minderjarigen kunnen met vragen over seksueel misbruik en geweld ook gratis en anoniem chatten met medewerkers van www.nupraatikerover.be, een initiatief van de vertrouwenscentra kindermishandeling.

In elk bestuurlijk arrondissement in Vlaanderen en Brussel is er een OCJ actief. Hulpverleners en/of Openbaar Ministerie kunnen dergelijke situatie met vermoeden van maatschappelijke noodzaak melden. Het OCJ gaat hiermee aan de slag, volgt de situatie op en stuurt, indien noodzakelijk, door naar het Openbaar Ministerie.

Op www.slachtofferzorg.be bieden we ook informatie aan slachtoffers van seksueel geweld aan. We gaan hierbij in op wat slachtoffers zelf kunnen doen. We wijzen hen op diensten en organisaties die deze slachtoffers ook kunnen verder helpen. De dienst slachtofferhulp van het centrum algemeen welzijnswerk (CAW) kan slachtoffers informatie bieden, begeleiden, en administratief en emotioneel ondersteunen.

De hulpverleners van de CAW's bieden een luisterend oor, denken mee en ondersteunen slachtoffers waar mogelijk om de draad weer op te nemen. Als het nodig is, verwijzen de hulpverleners van de CAW's een slachtoffer door naar de gespecialiseerde diensten, zoals een centrum voor geestelijke gezondheidszorg.

Slachtofferhulp is gratis en vertrouwelijk. Een gesprek met een hulpverlener van slachtofferhulp kan telefonisch of persoonlijk. Iedereen kan bij slachtofferhulp terecht, ook kinderen en jongeren.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, bedankt voor uw antwoord. U hebt daarin een goed overzicht gegeven van het categoriaal aanbod, dat inderdaad voor iedereen beschikbaar is. Maar nadat ik naar uw antwoord heb geluisterd, vraag ik mij toch af of we niet iets aparts, iets speciaals moeten doen voor die besloten

gemeenschappen of die verschillende geloofsgemeenschappen – groepen waarvan we weten dat het risico misschien hoger ligt dan in andere samenlevingsgroepen.

Ik wil geen veralgemeningen maken, maar de katholieke kerk is nog relatief open, en toch weten we dat daar in het verleden echt misbruik heeft plaatsgevonden. We weten dat de getuigen van Jehova een veel geslotener gemeenschap vormen dan andere geloofsgemeenschappen, en we weten ook dat er sektes bestaan zoals Scientology, en dat er in dit land ongetwijfeld nog andere sektes bestaan en zeer actief zijn. Dan vraag ik mij af of ons hulpverleningsaanbod daar niet proactiever te werk moet gaan?

Al willen we uiteraard niet stigmatiseren. Het is niet zo dat als je lid bent van een sekte of een bepaalde geloofsgemeenschap, je dan per definitie van kindermisbruik moet worden verdacht. Dat is niet het betoog dat ik hier wil houden. Maar als je ziet dat het aantal incidenten groter is naargelang een gemeenschap geslotener is en moeilijker naar buiten komt, dan moeten we ons de vraag stellen of ons categoriaal aanbod voldoende is afgestemd op die superkwetsbare slachtoffers. Want zij zijn niet alleen het slachtoffer van misbruik; ze moeten ook nog eens een extra drempel overwinnen voor ze daarover kunnen praten, of dat kunnen melden.

We weten dat dat voor elk slachtoffer ontzettend moeilijk is. Stel je voor dat je niet alleen slachtoffer bent, maar dat je je ook moet desolidariseren van een hele sterke gemeenschap waarin je bent ingebed. Is hetgeen wij doen, in zijn algemeenheid, sterk genoeg afgestemd op die slachtoffers die extra kwetsbaar zijn?

De voorzitter: Mevrouw Taelman heeft het woord.

Martine Taelman (Open Vld): De getuigenis van die ex-ouderling in de Panoreportage maakt inderdaad duidelijk dat dit soort van geloofsgemeenschappen in een parallelle maatschappij leeft. Zij sluiten de gewone maatschappij, en dus ook de instellingen die de signalen van misbruik zouden kunnen oppikken, volledig uit.

Minister, u verwijst terecht naar het rapport van de Kamer, waar die geslotenheid ook als een belangrijk element wordt aangebracht in het alarmbeeld dat die gemeenschappen oproepen. Ik wil me dan ook aansluiten bij de opmerkingen van collega Parys. De vraag is inderdaad of we vanuit de overheid niet scherper moeten kijken naar het welzijn van de kinderen in dit soort van afgesloten gemeenschappen.

Mijn vraag is of er cijfers bestaan over de mate waarin Welzijn in zijn hulpverlening zorg en bijstand verleent aan getuigen van Jehova. Minister, u hebt in uw antwoord al aangegeven dat dat niet zo is, want u registreerde dat niet.

Ik weet ook wel dat dat niet gemakkelijk is, want het is niet evident wat privacy en vrijheid van godsdienst betreft. Maar als de Kamer met een rapport komt waarin dit soort gemeenschappen als een sekte wordt aanzien, dan moeten we misschien toch een manier vinden om dat te registeren, en nauwer op te volgen.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik ben het met een aantal zaken op een genuanceerde manier eens. Uit het verslag van de Kamer, dat ongetwijfeld zal worden geproduceerd, zal blijken wat wij daaruit moet leren.

Ik ben minder enthousiast over de suggestie dat we in de hulpverlening zouden gaan peilen naar de geloofsovertuiging van cliënten. Dat lijkt me wel een heel delicate zaak.

Een hypothese die alleszins moet worden onderzocht en waarover moet worden nagedacht – zonder dat ik al a priori zeg dat het een goed idee is –, is de volgende. We weten dat de risico's op misbruik meestal bestaan in situaties waarin we spreken over een soort van gezagsrelatie, een autoriteit, waarbij de cliënt of de betrokkene in een kwetsbare positie zit. Dat is de les die we uiteraard ook al uit een aantal onderzoekscommissies hebben getrokken. De vraag zou kunnen zijn: 'Kan je en moet je proactief zijn, met alle respect voor vrijheid, privacy, godsdienstbeleving enzovoort? Is er een strategie denkbaar voor settings die risico's zouden kunnen zijn?' Ik zeg dat met voorzichtigheid, omdat ik denk dat het helemaal niet evident is. Ik wil echt niet suggereren dat ik voor de idee gewonnen ben, maar ik vind het wel de moeite om er eens grondig over na te denken. Ik zal aan het expertisecentrum van de vertrouwenscentra vragen om daar eens over na te denken. Nogmaals, ik doe het dus wel met grote voorzichtigheid omdat ik het a priori zo niet zie, maar ik vind het wel de moeite om na te gaan of er een aangepast beleid kan worden gevoerd, met respect voor vrijheden die wij allemaal belangrijk vinden.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik begrijp uw terughoudendheid, en ook die van collega Taelman, wanneer u zegt dat het niet zo evident is om religie te koppelen aan bepaalde acties die je als overheid onderneemt. Daar heb ik begrip voor.

Ik ben wel blij met de openheid die u toont door te zeggen dat we er misschien eens goed moeten over nadenken en een opdracht moeten geven aan het expertisecentrum om ons daarin te voeden.

Ik vind ook de suggestie van collega Taelman heel interessant. Je zoekt natuurlijk naar een objectief aanknopingspunt dat niet zozeer op religie of op een ander zeer subjectief punt een connectie probeert te maken met proactief overheidsoptreden rond kindermisbruik. Misschien is de suggestie die hier werd geopperd, wel eentje die ons verder kan helpen. Er is het IACSSO dat een aantal bezorgdheden en rapporten oplevert aan de Kamer. Misschien kunnen we de link leggen met bevindingen die het IACSSO maakt en een proactief optreden dat de Vlaamse Jeugdhulp zou uitrollen. Dan heb je een objectief aanknopingspunt waarin een aantal vaststellingen worden gedaan door een instelling die daarvoor bevoegd is. Het Vlaamse welzijnslandschap kan dan in actie schieten op basis van dat aanknopingspunt. Misschien is het ook iets om mee te geven wanneer het expertisecentrum zich over deze moeilijke vraag buigt, want ik denk dat het belangrijk is dat we voor slachtoffers die dubbel kwetsbaar zijn, het onderste uit de kan halen en doen wat mogelijk is om hen zo goed mogelijk bij te staan, en dat begint met goede detectie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.